

– поширення культури корпоративного управління та інформації про можливості і переваги IPO як засобу залучення капіталу в національну економіку.

Література

1. Кукса В. Это сладкое слово IPO. Украинские предприятия открывают для себя прогрессивный способ интеграции в мировую экономику // Зеркало недели. – 2007. – № 35 (664). – С. 15–19.
2. Прудковских В. Рынок крупных сделок // Комп&ньоН – 26.01 – 01.02.2007 (№ 4) – С. 54–57.
3. Лукашов, А. IPO: Привлечение капитала и создание стоимости / А. Лукашов // Финансовая консультация. – 2008. – № 3. – С. 4–22.
4. Курс на IPO: Українські компанії починають розуміти значення роботи над інформаційною відвертістю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vlasnasprava.info/ua/information.html?_m=publications&_t=rec&id=10118.
5. Українські акції на західних майданчиках: що заважає компаніям залучати гроші? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://finance.tochka.net/ua/6586-ukrainskie-aktsii-na-zapadnykh-ploshchadkakh-chtom-shaet-kompaniyam-privlekat-dengi/>
6. Новини Української асоціації інвестиційного бізнесу від 09.08.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.uaib.com.ua.

Надійшла 09.01.2011

УДК 330.332:338

М. В. ДИХА, А. Ю. РУДЕНКО
Хмельницький національний університет

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ТА АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

В статті окреслені шляхи покращення інвестиційного клімату та активізації інвестиційних процесів, що сприятиме залученню іноземних інвестицій в економіку України.

In the article the outlined ways of improvement of investment climate and activation of investment processes, which will be instrumental in bringing in of foreign investments in the economy of Ukraine.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційні процеси, інвестиційна активність.

Постановка проблеми. В умовах структурної перебудови української економіки гострою проблемою є потреба у великих інвестиціях. Активізація інвестиційного процесу є вирішальною умовою успішного продовження соціально-економічних перетворень в Україні. Капіталовкладення мають виступити засобом досягнення реальних структурних зрушень у народному господарстві, технічного переозброєння, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро- й макrorівнях і, головне, покращення життєвого рівня населення, що і обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженню проблем залучення інвестицій в економіку України, засобів активізації інвестиційних процесів і ролі держави у їх регулюванні, вивченню складових інвестиційного клімату та їх позитивного чи негативного впливу на прийняття рішень щодо вкладання капіталу, обґрунтуванню переваг та недоліків залучення й функціонування іноземного капіталу присвячені праці провідних українських вчених, зокрема: Л.М. Борщ, О.В. Гаврилюка, А.П. Гайдуцького, В.М. Гейця, А.А. Даниленко, І.М. Крупки, Ю.В. Макогона, А.М. Поручника, С.К. Реверчука, В.Р. Сіденка та інших.

Постановка завдання. Окреслити шляхи покращення інвестиційного клімату і підвищення інвестиційної активності в Україні. Окреслити економічні передумови, які мають стати реальною основою для обґрунтованого визначення мети залучення іноземних інвестицій у різні сфери української економіки, підвищення інвестиційної активності. Хід розвитку народного господарства України та його соціально-економічні результати свідчать про необхідність покращення інвестиційно-підприємницького клімату в Україні, про об'єктивну потребу істотно змінити інвестиційну стратегію з метою досягнення її ефективності.

Виклад основного матеріалу. Для економіки України надзвичайно важливими є активізація та ефективне використання внутрішніх інвестиційних ресурсів. Проте, інтенсивний перехід до конкурентоспроможної моделі національної економіки спричиняє потребу співробітництва зі світовою системою господарювання, в якій іноземні інвестиції є важливим економічним важелем. Тому створення відкритої, орієнтованої на експорт моделі, економіки значною мірою залежить від рівня активності іноземних інвесторів на території України, інтенсивності міжнародного руху капіталів і поділу праці.

У багатьох країнах світу (США, Німеччині, Франції, Великобританії, Південній Кореї, Тайвані) катализатором інвестиційної активності став іноземний капітал, який відіграв значну роль у розвитку й перебудові їхніх економік. Україні варто використати цей досвід (передусім, індустріально розвинених країн

Азії) для залучення на взаємовигідних умовах прямих іноземних інвестицій з метою розв'язання завдань структурної трансформації, розвитку імпортозамінних виробництв і поступового нарощування експортного потенціалу.

Недостатній ступінь довіри іноземних інвесторів до України та високий рівень інвестиційного ризику зумовлюють низький рівень надходжень інвестицій. Причинами цього є несприятливий інвестиційний клімат (недостатня макроекономічна та політична стабільність; непрозора законодавча база; нерозвиненість інвестиційної інфраструктури). Чинники, які впливають на прийняття рішень щодо іноземного фінансування проектів, мають різну вагомість і не є постійними.

Держава має різні важелі для сприяння залученню іноземного капіталу. Найважливіші з них формують механізм залучення іноземного капіталу:

- інформаційне забезпечення;
- надання податкових пільг;
- надання митних пільг;
- використання фінансового механізму;
- державні гарантії (неможливість примусового вилучення іноземного капіталу).

Інформаційне забезпечення й центри допомоги іноземним бізнесменам мають інформувати інвесторів про різні проекти й умови їх здійснення за кордоном, систему оподаткування, адміністративно-правові процедури господарської діяльності тощо.

Система податкових і митних пільг передбачає податкові канікули, зниження ставок оподаткування в разі реінвестування отриманого прибутку чи інвестування у певні регіони й галузі, захист від подвійного оподаткування, а також звільнення від митних зборів на імпорт новітніх машин та обладнання, технологій, ноу-хау, експорту продукції власного виробництва для покриття валютних витрат або зменшення цих зборів. У спеціальних економічних зонах діє ще розвиненіша система податкових і митних пільг, спрощення адміністративних процедур. Це, зокрема, зміцнення позицій національної грошової одиниці, її конвертованість; можливість для підприємств, створених з участю іноземних інвесторів, вільно конвертувати отримані доходи; користування банківською системою країни; надання державних кредитів для інвестиційних проектів у пріоритетні сфери.

Підприємці США вважають, що інвестиції у країни з високим рівнем політичних, географічних, валютних, фінансових, інвестиційних та інфляційних ризиків повинні мати мінімальну норму прибутку – щонайменше 25 %. В Україні ця норма майже вдвічі нижча, до того ж має великий термін окупності капіталу. За оцінками західних дослідників, норма прибутку на капітал, вкладений, наприклад, у будівництво заводу, у Західній Європі становить 38,6 %, термін окупності – 6 років, в Україні ці показники дорівнюють відповідно 21 % і 11 років [2].

Крім того, існують інші негативні моменти: насамперед, це бюрократичні перешкоди й легітимна невизначеність у процесі приватизації; відсутність реальної приватизації та закону про приватизацію землі; обіг на внутрішньому ринку грошових одиниць західних країн; відсутність правового забезпечення кредитування, страхування, валютного обігу; обмеженість каналів репатріації прибутку (здебільшого через вивезення продукції видобувних і сировинних галузей, що має попит на світових ринках).

В Україні розроблено законодавство про іноземні інвестиції, яке містить понад 100 правових і нормативних документів (законів, постанов, указів, положень, інструкцій тощо). До них належить і Закон України «Про режим іноземного інвестування» № 93/96-ВР від 19.03.1996 р. У ньому є позитивні моменти щодо особливостей режиму іноземного інвестування, чіткого визначення видів іноземних інвестицій і форм їх здійснення, а також системи державних гарантій захисту іноземного капіталу. Зокрема, для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності; для інвестиційних проектів із залученими іноземними інвестиціями, які реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери й територій, може встановлюватися пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Проте, варто зауважити, що вітчизняна законодавча база має, принаймні, два основних недоліки: по-перше, нестабільність і ненадійність, по-друге, відсутність комплексності й наявність суперечностей у законодавчих актах. Нестабільність зумовлює неможливість спрогнозувати виробничо-господарську й фінансову діяльність об'єктів інвестування, тому стабільна нормативна база для іноземного інвестора є важливішою, ніж пільги.

Тому, актуальним стає завдання підвищення привабливості української економіки для іноземних інвесторів та реальної конкуренції за інвестиції з економіками сусідніх держав (у першу чергу, країн Центральної та Східної Європи). Головними інструментами у боротьбі за інвестиції є реальне, а не декларативне покращення інвестиційного клімату, зменшення бюрократичних процедур, спрощення регуляторно-реєстраційних вимог та вжиття радикальних заходів щодо дієвого захисту інвестицій. Виходом із ситуації є обґрунтування раціональної інвестиційної політики, в якій пріоритет матимуть система державного регулювання й реформування структури власності на основі приватизації та концепція технічного переоснащення промислового виробництва із залученням коштів іноземних інвесторів. Така концепція забезпечить підвищення інвестиційної активності за наявності певних економічних передумов, якими є:

- залучення іноземних інвестицій з урахуванням мети й завдань структурної трансформації промислового комплексу, цільових програм міжгалузевого розвитку, конверсії;

- збільшення обсягів інвестиційних ресурсів, які формують виробничий потенціал на новітній науково-технічній базі;

- ефективного використання інвестицій;

- обґрунтування вибору пріоритетних секторів матеріального виробництва, які визначають конкурентні позиції країни на світових ринках;

- створення динамічного експортного потенціалу, що може швидко адаптуватися до кон'юнктури зовнішнього ринкового середовища;

- розвиток виробництва продукції виробничо-технічного призначення.

Наявність економічних передумов підвищення інвестиційної активності має стати реальною основою для обґрунтованого визначення мети залучення іноземних інвестицій у різні сфери української економіки (насамперед, в індустрію). Основними цілями повинні бути такі:

- структурна перебудова промислового комплексу;

- сприяння досягненню сучасного технічного рівня розвитку на основі новітніх технологій;

- розвиток ресурсозберігаючих, наукоємних та екологічно чистих технологій;

- збільшення обсягів експортного потенціалу країни;

- подолання залежності національної економіки від імпорту;

- створення виробництв із використанням місцевих природних ресурсів;

- сприяння розвитку приватного сектору.

Досягти цього можна за умови розробки й реалізації вітчизняної стратегії залучення іноземного капіталу. Перш за все, для покращення інвестиційного клімату в Україні необхідно знайти економічний механізм, який дав би змогу збалансувати норму прибутку, рівень ризику, стимули й гарантії для залучення іноземних інвестицій у процес приватизації та розвитку експортного потенціалу, забезпечив би бажаний кінцевий результат інвестування, тобто помітний внесок у розвиток економіки, підвищення ефективності її функціонування, впровадження сучасних технологій і методів управління.

Важливо обрати пріоритети в інвестиційному процесі, які б забезпечили найвищий рівень його ефективності. Це зумовлює потребу здійснення таких заходів:

- звуження напрямів інвестування і запровадження проектів з урахуванням існуючого інноваційного потенціалу;

- включення в інвестиційний процес як державних, так і приватних ресурсів;

- залучення іноземних партнерів до запровадження інвестиційних проектів, пов'язаних із використанням інноваційного і промислового потенціалу;

- створення нових організаційних форм інтеграції фінансового і промислового капіталу;

- розробка і запровадження регіональних програм інвестування. При цьому іноземні кредити під державні гарантії потрібно спрямовувати, насамперед, у пріоритетні сфери на фінансування інвестиційних проектів, які забезпечать розвиток експортного потенціалу, і галузі, де терміни окупності виробничих інвестицій є порівняно малими.

Також слід вжити певних організаційних заходів щодо створення єдиної цілісної системи державного управління інвестиційними процесами, яка б залучала відповідні структури для роботи з іноземними інвестиціями, механізми реалізації державної політики залучення капіталу, координації діяльності з міжнародними організаціями, проведення експертиз найважливіших проектів та їх конкурсний відбір. Економіко-організаційний блок механізму залучення інвестицій може функціонувати лише разом із ефективним механізмом державних гарантій і системою законодавчого, нормативного, інформаційного забезпечення іноземних інвестицій, організації системи страхування й перестрахування іноземних інвестицій, сприяння розвитку банківсько-кредитної системи.

Для створення ефективної системи залучення іноземних інвестицій, передусім, необхідно сформуванню відповідну законодавчу базу. Потрібно на державно-правовому рівні уточнити питання про концесії, визначити можливості отримання прибутку іноземними інвесторами від розвідування, розробки, видобування й експлуатації природних ресурсів. Потребує найретельнішого обґрунтування й система валютного регулювання.

Варто зазначити, що було б доцільно підтримувати інвестиційні проекти, спрямовані на розвиток приватного сектору (насамперед, малих і середніх підприємств, які повинні одержати доступ до інвестиційних кредитів і страхування), організовувати виставки інвестиційних проектів, створювати контрактні біржі.

Висновки. Отже, наведений комплексний механізм залучення іноземних інвестицій сприятиме покращенню інвестиційного клімату й підвищенню інвестиційної активності. Стрижнем такого механізму є економіко-організаційний блок, що має базуватися на обґрунтованій концептуальній основі і стратегії залучення іноземних інвестицій, системі пільг в оподаткуванні, визначенні пріоритетних напрямів використання іноземних інвестицій, розширенні можливостей участі іноземних інвесторів у процесі приватизації і створенні спільних підприємств за умови ефективного функціонування механізму державних гарантій і системи законодавчого, нормативного, інформаційного забезпечення іноземних інвестицій.

Література

1. Закон України «Про режим іноземного інвестування» № 93/96-ВР від 19 березня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Даниленко А.А. Світові тенденції та особливості розвитку прямих іноземних інвестицій / А.А. Даниленко // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 99–108.
3. Диха М.В. Оцінка стану та перспектив залучення іноземних інвестицій в економіку України / М.В. Диха // Вісник ХНУ. – 2008. – № 4, Т. 3. – С. 123–126.
4. Залучення іноземних інвестицій в економіку України – шлях для подолання економічної кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2010_3/tom3/920.pdf
5. Паливода К. В. Валютні резерви держави як інвестиційний ресурс / К. В. Паливода // Фінанси України. – 2009. – № 10 – С. 37–42.
6. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій у економіку України / В. А. Худавердієва // Фінанси України. – 2010. – № 6 – С. 62–71.

Надійшла 16.01.2011